

**Co-funded by
the European Union**

**AKTIVAČNÝ SCENÁR LEKCIE
vypracovaný v rámci projektu
„INOVÁCIE V ŠKOLSKEJ VÝCHOVE“**

TÉMA:

**Pravda alebo názor? Ako rozlíšiť informáciu od komentára
(Rozvíjanie schopností analýzy informačných a publicistických
textov)**

1. Ciele hodiny

Žiak:

- rozumie rozdielu medzi faktom (informáciou) a názorom (komentárom),
- dokáže v texte označiť faktografické a subjektívne prvky,
- pozná znaky dobrého, spoľahlivého informačného materiálu,
- vie, že komentáre v médiách odrážajú pohľad autora, nie objektívnu pravdu,
- učí sa analyzovať texty kriticky, porovnávaním rôznych zdrojov a foriem komunikácie.

2. Cieľová skupina

Žiaci základnej školy

3. Metódy vyučovania

- Brainstorming
- Mini-prednáška s príkladmi
- Skupinová práca – analýza textov
- Riadená diskusia
- Individuálna reflexia

**Co-funded by
the European Union**

4. Didaktické pomôcky / zdroje

- Tabuľa / projektor / flipchart
- Súbor krátkych textov:
 - o 2–3 informačné materiály (napr. krátke správy o udalosti)
 - o 2–3 komentáre / fejtóny / príspevky na sociálnych sieťach k tej istej téme
- Pracovné listy: tabuľka „Fakt alebo názor?“
- Farebné fixky (na označovanie častí textu)
- Fact-checkingové a vzdelávacie stránky:
 - o Poľsko: <https://demagog.org.pl>
 - o Česko: <https://demagog.cz>, <https://manipulatori.cz>
 - o Slovensko: <https://demagog.sk>
 - o Ukrajina: <https://www.stopfake.org/en/news/>
 - o EÚ: <https://edmo.eu>, <https://euvdisinfo.eu>

5. Priebeh hodiny (45 min)

1. Úvod – je každá správa faktom? (5–7 min)

1. Brainstorming (1–2 min)

- Učiteľ napíše na tabuľu dve slová: FAKT a NÁZOR.
- Žiaci uvádzajú svoje prvé asociácie s týmito pojmi (napr. „pravda“, „údaje“, „mienka“, „emócie“, „komentár“).
- Všetky odpovede sa zapisujú – ukazuje to, že žiaci už majú predbežné vedomosti a intuíciu o téme.

2. Navádzajúce otázky (2–3 min)

- Je každá správa na internete pravdivá?
- Môže byť komentár známej osoby na sociálnych sieťach faktom?
- Je tvrdenie „moja obľúbená kapela je najlepšia na svete“ fakt alebo názor?
- Prečo môžu dvaja ľudia písať o tej istej udalosti úplne odlišne?
- Zmiešavajú sa niekedy vo správach fakty s názormi? Ako to vplýva na príjemcov?

3. Výklad učiteľa – rozšírené odborné informácie (3–4 min)

• Fakt:

- o Je to informácia zhodná so skutočnosťou, ktorú možno overiť a potvrdiť v dôveryhodných zdrojoch.
- o Fakt nezávisí od emócií či presvedčení autora – ostáva pravdivý bez ohľadu na to, kto ho opisuje.
- o Fakty sú základom spoľahlivých správ, ale aj tie môžu byť prezentované zavádzajúcim spôsobom, napr. vytrhnutím z kontextu.

**Co-funded by
the European Union**

• **Názor:**

- o Je to niečí pohľad, interpretácia alebo hodnotenie udalosti či javu.
- o Môže byť v súlade s faktmi, ale je subjektívny a u rôznych ľudí sa môže líšiť.
- o Autor názoru často používa emotívny jazyk (napr. „škandalózne rozhodnutie“, „najlepší film v histórii“), ktorý vplýva na naše pocity, ale nedokazuje pravdivosť tvrdenia.

• **Prečo sa dá ľahko pomýliť?**

- o V médiách sa fakty a názory často miešajú – napr. v jednom článku možno nájsť údaje (fakty) aj komentáre novinára (názory).
- o Sociálne siete ešte zosilňujú emócie – komentár celebrita alebo známeho môže pôsobiť ako pravda, lebo ho napísal „niekto známy“ alebo „blízky“.
- o Fake news sú často vytvárané tak, aby vyzerali ako fakty, hoci v skutočnosti ide len o názory alebo manipuláciu.

4. Záver pre žiakov

- Každý z nás denne prijíma stovky informácií, ale nie všetky sú faktami.
- Ak sa naučíme odlišovať to, čo je overiteľné a pravdivé, od cudzích hodnotení a komentárov, budeme lepšie chápať svet a ťažšie podľahneme manipulácii.

2. Mini-prednáška: Ako rozoznať fakt a názor? (10 min)

Cieľ didaktický

- Naučiť žiakov vedome rozlišovať objektívnu informáciu od subjektívneho hodnotenia v médiách a na internete.
- Uvedomiť si, že názory nie sú zlé, ale nemožno ich považovať za fakty.
- Ukázať, ako fake news často spájajú fakty s názormi, aby ovplyvnili príjemcov.

1. Čo je fakt? (3–4 min)

• **Definícia:**

Fakt je udalosť alebo informácia zhodná so skutočnosťou, ktorú možno overiť a potvrdiť vo viacerých nezávislých, dôveryhodných zdrojoch.

• **Znaky faktu:**

- o dá sa overiť (napr. v správach, štatistikách, oficiálnych dokumentoch),
- o opiera sa o údaje, čísla, citáty, udalosti, pozorovania,
- o je nezávislý od osoby, ktorá ho uvádza – ak je niečo faktom, ostáva ním bez ohľadu na autora textu.

• **Príklady:**

- o „V roku 2022 žilo vo Varšave približne 1,8 milióna ľudí.“
- o „Včera o 14:00 sa konalo zasadnutie Mestskej rady.“

**Co-funded by
the European Union**

(Učiteľ môže uviesť ďalšie 2–3 krátke fakty a vyzvať žiakov, aby naznačili, ako by sa dali overiť).

2. Čo je názor? (3–4 min)

• Definícia:

Názor je subjektívne stanovisko, hodnotenie alebo interpretácia faktu, ktoré odráža pohľad autora, nie objektívnu realitu.

• Znaký názoru:

- o obsahuje emotívny jazyk, hodnotiace slová („dobré“, „zlé“, „škandalózne“, „nespravodlivé“),
- o opiera sa o presvedčenia autora, nie vždy podložené dôkazmi,
- o môže sa líšiť medzi ľuďmi, aj keď sa týka tej istej udalosti.

• Príklady:

- o „Varšava je najkrajšie mesto v Poľsku.“
 - o „Rozhodnutie mestskej rady bolo škandalózne a ubližujúce obyvateľom.“
- (Učiteľ môže poprosiť žiakov o ich vlastné príklady názorov na ľubovoľnú tému – napr. „najlepší film“, „najlepší športový tím“).

3. Prečo je dôležité odlišovať fakty od názorov? (2–3 min)

- Fakty pomáhajú pochopiť, čo sa naozaj stalo, a budovať poznanie o svete na základe overiteľných informácií.
- Názory ukazujú rôzne pohľady, ale nemožno ich považovať za objektívnu pravdu – sú osobným postojom autora.
- Fake news často miešajú fakty s názormi, aby:
 - o vytvárali dojem pravdy („na faktoch“) a získali dôveryhodnosť,
 - o manipulovali emóciami príjemcu, vyvolávajúc pobúrenie, hnev alebo nadšenie,
 - o ovplyvňovali rozhodnutia či presvedčenia ľudí bez poskytnutia spoľahlivých údajov.

• Príklad manipulácie:

- o Fakt: „V meste vznikol nový park s rozlohou 5 hektárov.“
 - o Názor-manipulácia: „Nový park je ďalším dôkazom neschopnosti vedenia mesta – namiesto parkov sú potrebné parkoviská!“
- (Tento príklad možno rozobrať na diskusii v triede otázkou: „Čo je fakt a čo názor?“)

4. Odporúčania pre žiakov – ako rozoznať fakt a názor?

- Polož si otázky:
 - o Dá sa túto informáciu overiť v iných zdrojoch?

Co-funded by the European Union

- o Obsahuje veta emotívne slová alebo hodnotenia?
- o Možno udalosť zdokumentovať (napr. fotografia, správa, citát)?
- o Uvádza autor dôkazy, alebo iba vyjadruje svoj názor?

• Ak odpoveď znie „nedá sa overiť“ alebo „je to len hodnotenie“, ide pravdepodobne o názor, nie fakt.

Návrh mini-cvičenia počas prednášky (1–2 min)

Učiteľ zobrazí 3 príklady viet a požiada o rýchle zdvihnutie ruky: „fakt“ alebo „názor“.

- „V Poľsku v roku 2023 žilo približne 38 miliónov ľudí.“ (fakt)
- „Poľsko je najkrajšia krajina v Európe.“ (názor)
- „Včera v centre mesta otvorili novú obchodnú galériu – je to ďalšia zbytočná investícia.“ (prvá časť – fakt, druhá – názor)

To ukazuje, že niekedy sa v jednej vete môžu nachádzať aj fakt, aj názor, preto je potrebné byť pozorným čitateľom.

3. Skupinové cvičenie – „Fakt alebo názor?“ (15–20 min)

Cieľ cvičenia

- Upozorniť žiakov, že v mnohých informačných textoch sa fakty a názory miešajú, čo môže sťažovať objektívne hodnotenie situácie.
- Rozvíjať schopnosť kritickej analýzy textov, odlišovať to, čo je overiteľná informácia, od toho, čo je komentár alebo hodnotenie autora.
- Cvičiť argumentovanie vlastného stanoviska, nielen hádanie.

Priebeh cvičenia – krok za krokom

1. **Rozdelenie do skupín:** trieda sa rozdelí na 3–5 tímov po 3–4 osoby.
2. **Rozdanie materiálov:** každá skupina dostane 2 krátke texty k tej istej téme:
 - o **Text A – informačná správa** (napr. „Včera vo Varšave otvorili nový mestský park. Investícia stála 3 milióny PLN a trvala 12 mesiacov. Park má rozlohu 5 ha a je otvorený pre obyvateľov denne od 6:00 do 22:00.“).
 - o **Text B – komentár/názor** (napr. „Ďalšia nezmyselná investícia! Obyvatelia potrebujú parkoviská, nie parky, ktoré len vytvárajú náklady na údržbu. Vedenie mesta opäť nepočúva občanov.“).
3. **Inštrukcia pre skupiny:**
 - o Podčiarkni v každom texte fakty (overiteľné informácie).
 - o Podčiarkni názory (subjektívne hodnotenia, emotívny jazyk).
 - o Ak sa v jednej vete nachádza fakt aj názor – vyznač obidve časti.
 - o Vyplň tabuľku:

**Co-funded by
the European Union**

Úryvok textu

Fakt alebo názor?

Ako sa to dá overiť?

4. **Čas práce:** 8–10 minút.
5. **Prezentácia záverov:** každá skupina odprezentuje svoju analýzu (2–3 min).
 - o Učiteľ zapisuje na tabuľu najčastejšie ťažkosti, napr.:
 - ♣ Názory prezentované ako fakty („všetci vedia, že...“, „je samozrejmé, že...“).
 - ♣ Fakty nepodložené zdrojom („minuli obrovské peniaze“ – bez konkrétnej sumy).
 - ♣ Miešanie faktov s emóciami v jednej vete.

Príklady súborov textov na cvičenie:

Súbor 1: Mestská investícia

- Text A: „Včera vo Varšave otvorili nový mestský park. Investícia stála 3 milióny PLN a trvala 12 mesiacov.“
- Text B: „Ďalšia nezmyselná investícia – namiesto parkov by mali vybudovať parkoviská!“

Súbor 2: Športová udalosť

- Text A: „V nedeľu sa odohral futbalový zápas medzi tímom X a Y. Konečný výsledok bol 3:2 pre tím X.“
- Text B: „To bolo najhoršie rozhodnutie rozhodcu v histórii – jednoznačne zvýhodňoval tím X!“

Súbor 3: Nový zákon

- Text A: „Snm schválil zákon, ktorý od januára budúceho roka zvýši minimálnu mzdu o 500 PLN mesačne.“
- Text B: „Tento zákon zničí ekonomiku – politici nemajú predstavu, čo robia!“

**Co-funded by
the European Union**

Hĺbkové otázky na diskusiu po cvičení

- Ktoré úryvky boli najťažšie na určenie – fakt alebo názor? Prečo?
- Sú názory vždy zlé? Môžu byť užitočné, ak sú jasne oddelené od faktov?
- Ako možno overiť, či daná informácia je faktom? (napr. iné zdroje, správy, dokumenty, citáty).
- Ako môžu fake news využívať miešanie faktov a názorov na manipuláciu príjemcami?

Možnosti rozšírenia cvičenia

- **Pokročilá verzia:** pridať texty s jemnými manipuláciami, napr. titulky s ukrytým názorom („Kontroverzné rozhodnutie vlády – ďalšia rana pre občanov“), aby sa ukázali ťažšie prípady na analýzu.
- **Tvorba neutrálnych verzií textov:** žiaci majú preformulovať názor tak, aby bol odkaz čisto faktografický.
- **Domáca úloha:** nájsť na internete jeden článok, v ktorom autor spája fakty a názory, a vyznačiť ich v texte.

4. Diskusia: Sú názory v médiách potrebné? (8–10 min)

Cieľ diskusie

- Pomôcť žiakom pochopiť úlohu názorov v mediálnom prejave – pozitívnu (rozmanitosť pohľadov) aj negatívnu (riziko manipulácie).
- Uvedomiť si, že nie každý názor je spoľahlivý alebo objektívny.
- Ukázať, že schopnosť oddeľovať fakty od komentárov chráni pred chybnými rozhodnutiami a dezinformáciou.

1. Úvod (1–2 min)

Učiteľ hovorí:

„Každý deň čítame články, počúvame správy, sledujeme komentáre v televízii alebo na sociálnych sieťach. Niekedy ide o suché fakty, inokedy o názory odborníkov alebo bežných používateľov internetu. Porozprávajme sa o tom, či sú názory vôbec potrebné v médiách a ako ovplyvňujú naše vnímanie sveta.“

2. Otázky na diskusiu (rozšírený zoznam)

- Dá sa udalosť opísať úplne bez vlastného názoru?
- o Mal by byť novinár úplne objektívny, alebo môže prejavovať emócie?
- o Stačil by čistý fakt bez komentára, aby sme niečo pochopili?

**Co-funded by
the European Union**

- Sú komentáre odborníkov vždy objektívne?
 - o Môže sa odborník myliť alebo byť zaujatý?
 - o Ako rozoznať, kedy odborník hovorí fakt a kedy vyjadruje svoju interpretáciu?
- Prečo si niekedy mylíme názory s faktmi?
 - o Môže spôsob písania (emotívny jazyk, chýbajúce zdroje) zavádzať?
 - o Zvyšuje popularita autora (celebrita, influencer, známa značka) dôveru v jeho názor?
- Aké riziká prináša prijímanie názorov ako faktov?
 - o Môže to viesť k chybným rozhodnutiam (napr. politickým, zdravotným, finančným)?
 - o Môžu byť fake news dôveryhodnejšie, ak sú prezentované ako názory známych osôb?
- Ako možno overiť, či niečo je fakt?
 - o Nachádza sa táto informácia v oficiálnych zdrojoch, správach, štatistikách?
 - o Informuje o tom viac ako jedno dôveryhodné médium?
 - o Je tvrdenie založené na dôkazoch alebo iba na emóciách?
- (voliteľne) Pomáhajú názory v médiách lepšie chápať svet, alebo skôr prinášajú zmätok?

3. Príklady na diskusiu (voliteľné – na zobrazenie alebo prečítanie):

- Príklad 1 – Fakt: „V meste vznikol nový park s rozlohou 5 hektárov.“
- Príklad 2 – Názor: „Nový park je plytvanie peniazmi daňových poplatníkov.“
- Príklad 3 – Zmiešané: „Nový park s rozlohou 5 hektárov je ďalším dôkazom, že vedenie mesta nepočúva občanov.“

Otázka pre žiakov: „Ktorá veta je faktom, ktorá názorom? Ako sa môže zmeniť náš pohľad, ak budeme názor považovať za fakt?“

4. Odporúčania pre učiteľa

- Podnecuj žiakov k uvádzaniu príkladov zo života – napr. správy zo sociálnych sietí, ktoré nedávno čítali.
- Ak sa objavia kontroverzné témy (napr. politika, náboženstvo), pripomeň, že cvičíte analýzu formy textu, nie hodnotenie konkrétnych názorov.
- Ak sa diskusia stane emotívnou, vráť sa k otázke: „Je to fakt alebo názor? Ako to možno overiť?“
- V prípade potreby zapisuj odpovede na tabuľu a vytvor dve kolóny: „Pozitívne stránky názorov“ a „Riziká, keď si mylíme názory s faktami“.

5. Zhrnutie a reflexia (7 min)

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

Žiaci dokončia vety:

- „Dnes som pochopil/a, že fakt je...“
- „Najťažšie je odlíšiť názor od faktu, keď...“
- „Odteraz, keď budem čítať správy, budem si overovať...“

Na tabuli vzniká spoločný zoznam: „**Ako odlíšiť fakt od názoru?**“

(príklady: overujem zdroj, hľadám údaje, vyhýbam sa emotívnym hodnoteniam, porovnávam informácie vo viacerých médiách).

Učiteľ zdôrazní, že vedomý príjemca informácií vie oddeliť to, čo je overiteľné, od toho, čo je iba niečia interpretácia.

Názory sú potrebné, lebo ukazujú rôzne pohľady, pomáhajú pochopiť emócie ľudí a viesť verejnú diskusiu.

Rozhodnutia, najmä dôležité (napr. voľby, zdravie, bezpečnosť), by sa však mali zakladať na faktoch, nie na cudzích presvedčeniach či emotívnych komentároch.

Kľúčové zásady:

1. Odlíš fakty od názorov.
2. Overuj, či je názor podložený dôkazmi.
3. Pamätaj, že aj odborníci sa môžu myliť alebo byť zaujatí.

6. Slovník pojmov

Pojem	Definícia
Fakt	Overiteľná informácia, zhodná so skutočnosťou, potvrdená dôveryhodnými zdrojmi.
Názor	Subjektívny postoj, interpretácia alebo hodnotenie udalosti, závislé od autora.
Komentár	Písomný alebo ústny prejav, v ktorom autor uvádza svoj názor na fakt.
Objektivita	Prezentovanie udalostí bez vlastných hodnotení, emócií a predsudkov, opierajúc sa výlučne o fakty.
Zaujatosť	Prezentovanie informácií spôsobom, ktorý zvýhodňuje jednu stranu sporu, bez

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

Pojem	Definícia
Manipulácia	zachovania neutrality. Zámerné spájanie faktov s názormi alebo vynechávanie častí informácií s cieľom ovplyvniť príjemcu.

7. Metodická príručka pre učiteľa – rozšírená verzia

1. Príprava hodiny

• Výber materiálov:

- o Vyberaj tematicky bezpečné texty, ktoré nevyvolávajú silné lokálne politické emócie alebo sa netýkajú aktuálnych sporov v krajine či škole.
- o Dobre fungujú materiály o športových udalostiach, mestských investíciách, kultúre, vede, prírode, technológiách.
- o Ak chceš použiť politické materiály, vyber historické alebo zahraničné príklady, aby sa zachovala neutralita a predišlo sa zbytočnému napätiu.

• Rozmanité formáty:

- o Priprav informačné texty, publicistické komentáre, novinové titulky, krátke príspevky zo sociálnych sietí.
- o Do cvičení sa oplatí pridať zmiešané príklady, kde sa v jednej vete objavuje fakt aj názor – to učí žiakov pozornosti.

2. Úvod a udržanie záujmu

- Začni hodinu otázkou: „Je každá správa na internete faktom?“, aby si podniatil zvedavosť.
- Môžeš použiť krátku rozcvičku: prečítaj 3 vety a popros žiakov o rýchle určenie faktu alebo názoru (napr. zdvihnutím kartičiek dvoch farieb).
- Podnecuj žiakov, aby uvádzali príklady zo svojho života (napr. názory z komentárov na sociálnych sieťach), ale nehodnot' obsah, sústreď sa na formu.

3. Moderovanie diskusie

- Vždy klásť prehĺbujúce otázky:
 - o „Prečo si myslíš, že je to fakt/názor?“
 - o „Ako sa to dá overiť?“
 - o „Dá sa to isté povedať neutrálnym jazykom?“
- Ak majú žiaci protichodné názory, zdôrazni, že je to normálne, pretože názory sú subjektívne.
- Ukáž, že hranica medzi faktom a názorom býva niekedy ťažko zachytiteľná, najmä keď je text emotívny alebo výberový.

**Co-funded by
the European Union**

4. Tvorba bezpečnej atmosféry

- Na začiatku hodiny dohodni pravidlá:
 - o Nehodnotíme cudzie názory,
 - o Nepoužívame hodinu na politické alebo osobné spory,
 - o Rešpektujeme všetky odpovede – dôležitá je argumentácia, nie to, „kto má pravdu“.
- Ak sa objavia napätia (napr. rozdielne názory v triede), zastav debatu a vráť sa k analýze formy textu, nie obsahu.

5. Aktívne metódy práce

- Podporuj prácu v skupinách – spoločná analýza umožňuje porovnať spôsoby chápania textu rôznymi žiakmi.
- Používaj tabuľky, farebné fixky, podčiarkovanie, aby žiaci vizuálne odlišovali fakty od názorov.
- Môžeš žiakov požiadať, aby vytvorili vlastný informačný titulok a vlastný názor k tej istej udalosti – cvičenie ukazuje, ako ľahko sa mení tón správy.

6. Výchovný cieľ hodiny

- Formovanie kritického čítania – žiaci sa učia klásť otázky, overovať zdroje a neprijímať každú informáciu za pravdu.
- Zodpovedné používanie médií – pochopenie, že názory môžu ovplyvňovať emócie a rozhodnutia, ale spoľahlivé voľby sa oplatí zakladať na faktoch.
- Budovanie postoja otvorenosti voči rôznym pohľadom, ale zároveň hľadanie dôkazov o pravdivosti informácií.

7. Návrhy na rozšírenie hodiny

- **Triedny plagát:** „5 otázok, ktoré sa oplatí položiť, aby sme odlišili fakt od názoru“.
- **Domáca úloha:** nájsť na internete jeden článok a označiť v ňom fakty a názory.
- **Triedna debata:** „Majú médiá uvádzať výlučne fakty, bez komentárov?“
- **Porovnávacie cvičenie:** analýza tej istej udalosti v dvoch rôznych médiách – ktoré prvky sú faktami, ktoré komentármi?

8. Vzdelávacie a fact-checkingové zdroje

Projekt spolufinancovaný Európskou úniou

**Co-funded by
the European Union**

- **European Digital Media Observatory (EDMO)**

<https://edmo.eu> – správy o dezinformáciách, vzdelávacie materiály.

- **EUvsDisinfo – European External Action Service**

<https://euvsdisinfo.eu> – príklady fake news a analýzy manipulácie faktami.

- **UNESCO – Media and Information Literacy Curriculum for Teachers**

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192971> – moduly o rozlišovaní faktov a názorov.

- **Demagog.org.pl (Poľsko)**

<https://demagog.org.pl> – overovanie výrokov politikov, analýza faktov a názorov.

- **Demagog.cz (Česko)**

<https://demagog.cz> – analýza faktov a názorov v českom verejnom priestore.

- **Demagog.sk (Slovensko)**

<https://demagog.sk> – príklady falošných názorov v verejnej diskusii.

- **Manipulátoři.cz (Česko)**

<https://manipulatori.cz> – vzdelávanie o rozlišovaní faktov od komentárov.

- **StopFake.org (Ukrajina)**

<https://www.stopfake.org/en/news/> – príklady miešania faktov a názorov vo fake news.

